

Vergroenen van je zorgterrein

24 september 2026

Groen voor zorg

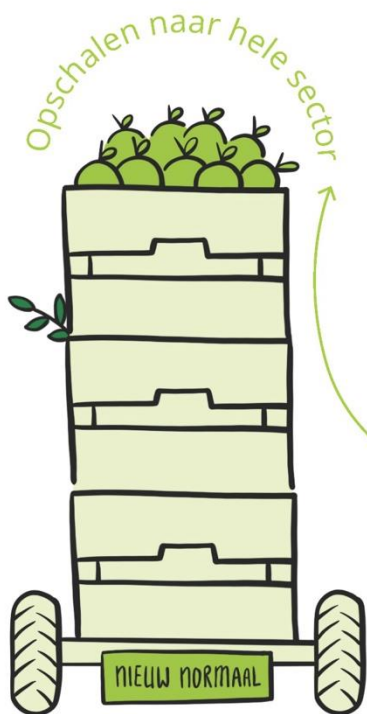
Groene
GGZ

Groene
Gehandicaptenzorg

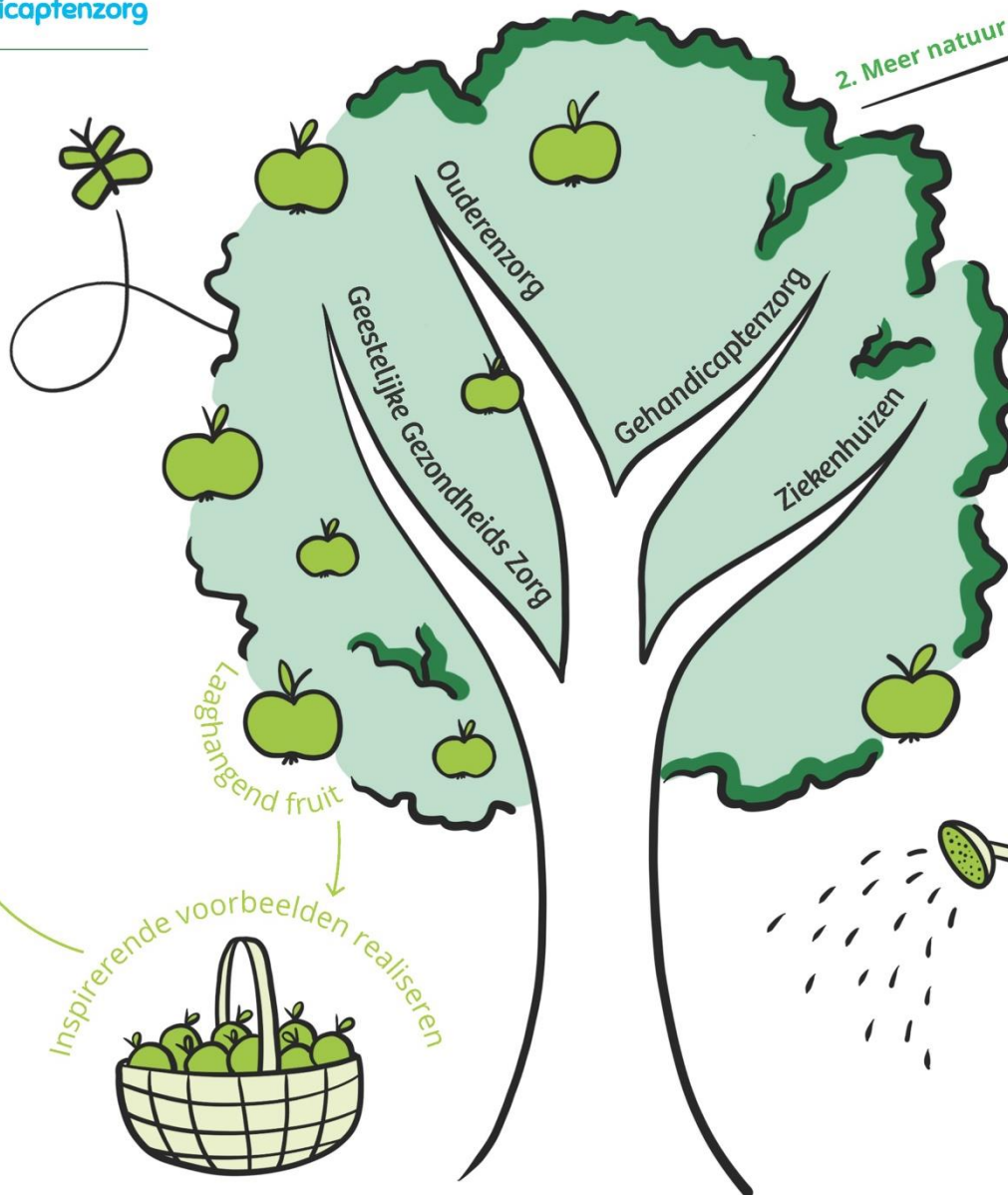
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Inspirende voorbeelden realiseren

Laaghangend fruit

1. Bevordering biodiversiteit

2. Meer natuur in de zorg voor cliënten

3. Verhogen vitaliteit

4. Verbinding met de buurt/omgeving

5. Onderzoek en expertise

Missie
Natuur benutten
als bron van
gezondheid

Groene GGZ partnership

Voor we beginnen...

Microfoon en video
van alle deelnemers
blijven uit

Vraag of opmerking?
Openbaar/aan spreker (+
upvoting) → **Q&A**
Alleen aan organisatie → **chat**

Visualisatie en
slides na afloop

Programma

Welkom door Hilde Taverne

Zorg voor Natuur: van Wetenschap naar Praktijk

Dr. Ir. Joyce Zwartkruis (Wageningen Universiteit & Research)

Landschapskarakteristieken

Jasperina Venema (co-founder Nature for Health & adviseur Groen en Gezondheid bij De Eijk Groep)

De invloed van een groene leefomgeving in de ouderenzorg

Wilma Schutte (manager woonzorgcentrum Thebe De Vloet)

Biodiversiteit & Terrein in de Educatiemodule

Anne Mara Sillevis Smitt (IVN)

Afronding door Hilde Taverne

Even kennismaken!

Vul de poll in

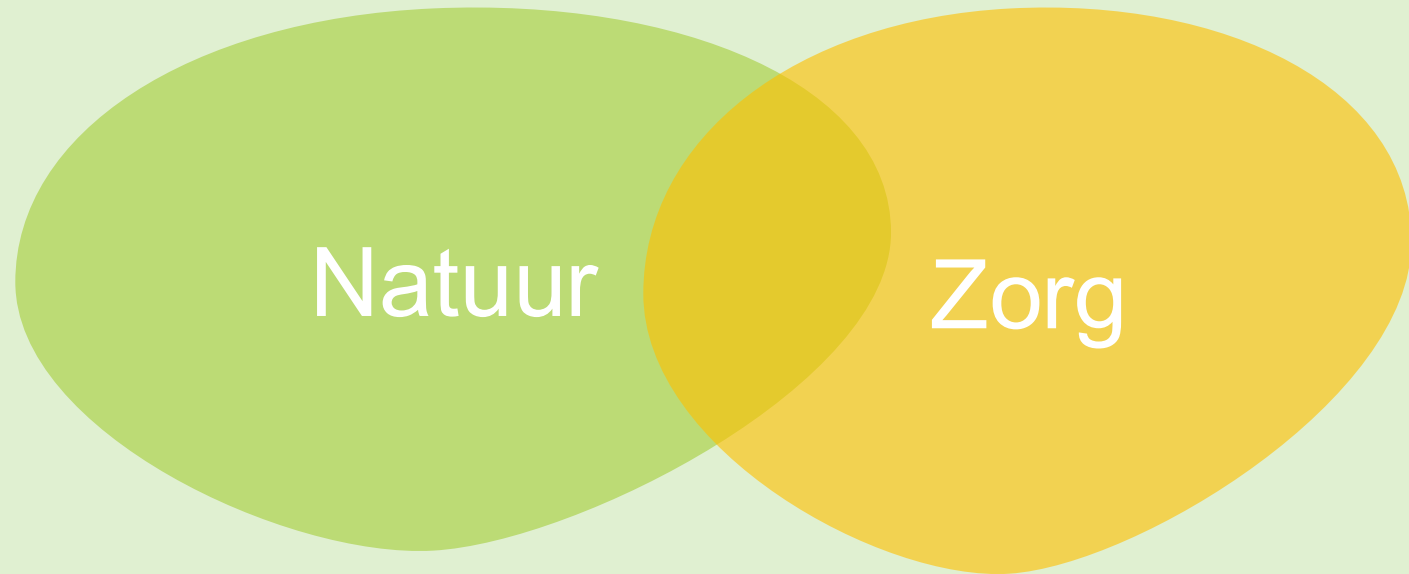

Zorg voor Natuur: van Wetenschap naar Praktijk

Joyce Zwartkruis

Aanleiding

1. Grote oppervlakte bij zorgterreinen (50.000 ha, 900ha GGZ)
2. Natuurlijke terreinen afgestoten of verharden buitenruimte
3. Kleine units, technische nabootsing natuur

Het project Zorg voor Natuur

Doelen – Kennis op Maat

- Vertalen van wetenschappelijke kennis:
  - Belang van groen in de zorg
  - Handelingsperspectieven voor groenaanleg en onderhoud bij zorginstellingen
  - Waar mogelijk samen met bewoners en zorgpersoneel
- Uitwisselen ervaringen

Drie groenthema's

1. Inrichting afgestemd op specifieke bewonersgroepen
2. Beheer en onderhoud samen met bewoners
3. Aandacht en financiering

Handelingsperspectieven in Wiki en verhalen in podcasts op Groen Kennisnet

Voorbeeldprojecten

Impact van groen op gezondheid

Aanwezigheid natuur

Hittestress ('s nachts)

Blootstelling aan natuur

Vitamine D, hittestress overdag

Betrokkenheid bij natuur

Fysieke activiteiten sociale contacten

Interactie met natuur

Stress en gemoed

Literatuur: Bijdrage groen aan gezondheid mensen

Herstel patiënten

- Vermindering onrust (dementerenden)
- Meer positieve sociale interactie (forensisch psychiatrische patiënten)
- Tot rust komen gedachtenstroom ten gunste van (zelf)reflectie
- Meer rust op de groep

Welzijn zorgpersoneel

- Werkdrukverlaging op de groep
- Minder vermoeidheid
- Betere kwaliteit werkomgeving

1% minder ziekteverzuim, scheelt al
gauw 100.000 euro

Verschillende behoeften:

- Verschillend per doelgroep
- Familie, mantelzorgers, personeel, omwonenden

Inrichting van de buitenruimtes

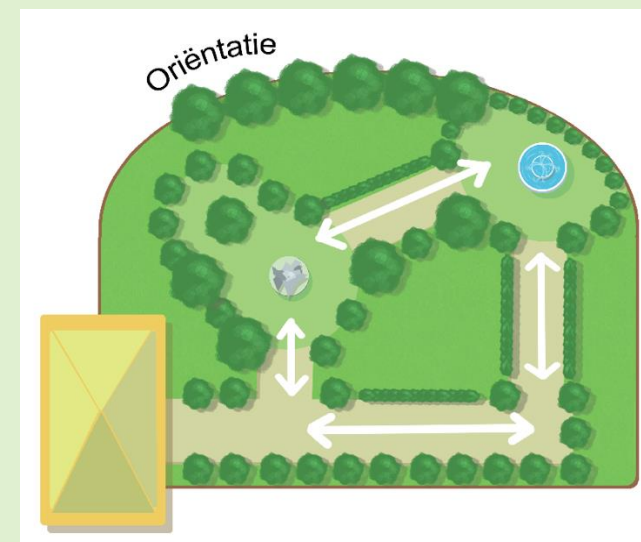
Denk aan:

- Het (ontwerp van het) gebouw
  - Oriëntatie buitenruimte
  - Oriëntatie ramen
  - Randon
  - Nooduitgangen, calamiteiten etc.
- De omgeving van het terrain
  - Woonwijk, recreatie-routes
  - Aangrenzend natuurgebied
  - Verkeer of wegen

Belangrijk om vanuit facilitair goed aan
tafel te zitten

Voorbeelden inrichting buitenruimtes: jonge mensen met dementie

Visualisaties: Eline van Remortel

Gebruik buitenruimte bij zorginstellingen

Soort activiteit	Voorbeelden	Geschikt voor
Meedoen	Water geven, oogsten, bollen planten, bloemen plukken, plantjes poten, nestkastjes maken, bijenhotels maken	Veel bewoners, enige begeleiding nodig
Structureler onderhoud	Blad harken, zwerfafval opruimen	Bewoners die fysiek wat zwaarder werk kunnen doen
In dienst: werkervaringsplek of stage	Meedraaien met groenploeg of groenbedrijf	Alleen met duidelijke afspraken over begeleiding, veiligheid en verantwoordelijkheid

Wat doe je als groenprofessional?

- Een fijne plek creëren waar mensen graag zijn en activiteiten willen ondernemen

- Activiteiten buiten doen met bewoners

- Buiten zijn en/of activiteiten stimuleren

- Goede paden, fysieke activiteiten aanbieden

- Aantrekkelijke buitenruimte creëren

- Activiteiten aanbieden, structuur bieden

- Rekening houden met seizoenen bij aanleg

- Ruimte bieden voor sociale activiteiten in de buitenruimte, klussen in teamverband oppakken

- Genoeg ruimte bieden voor reflectie

- Aandacht geven aan het proces, niet alleen het resultaat

Werken met elkaar

Voor de cliënt

- Leren: taken uitvoeren en plannen.
- Structuur
- Tevredenheid en zelfvertrouwen krijgen
- Ontwikkelen van sociale vaardigheden
- Het leren omgaan met leidinggevende
- Verbetert welzijn, fysieke uitdagingen, meer eetlust

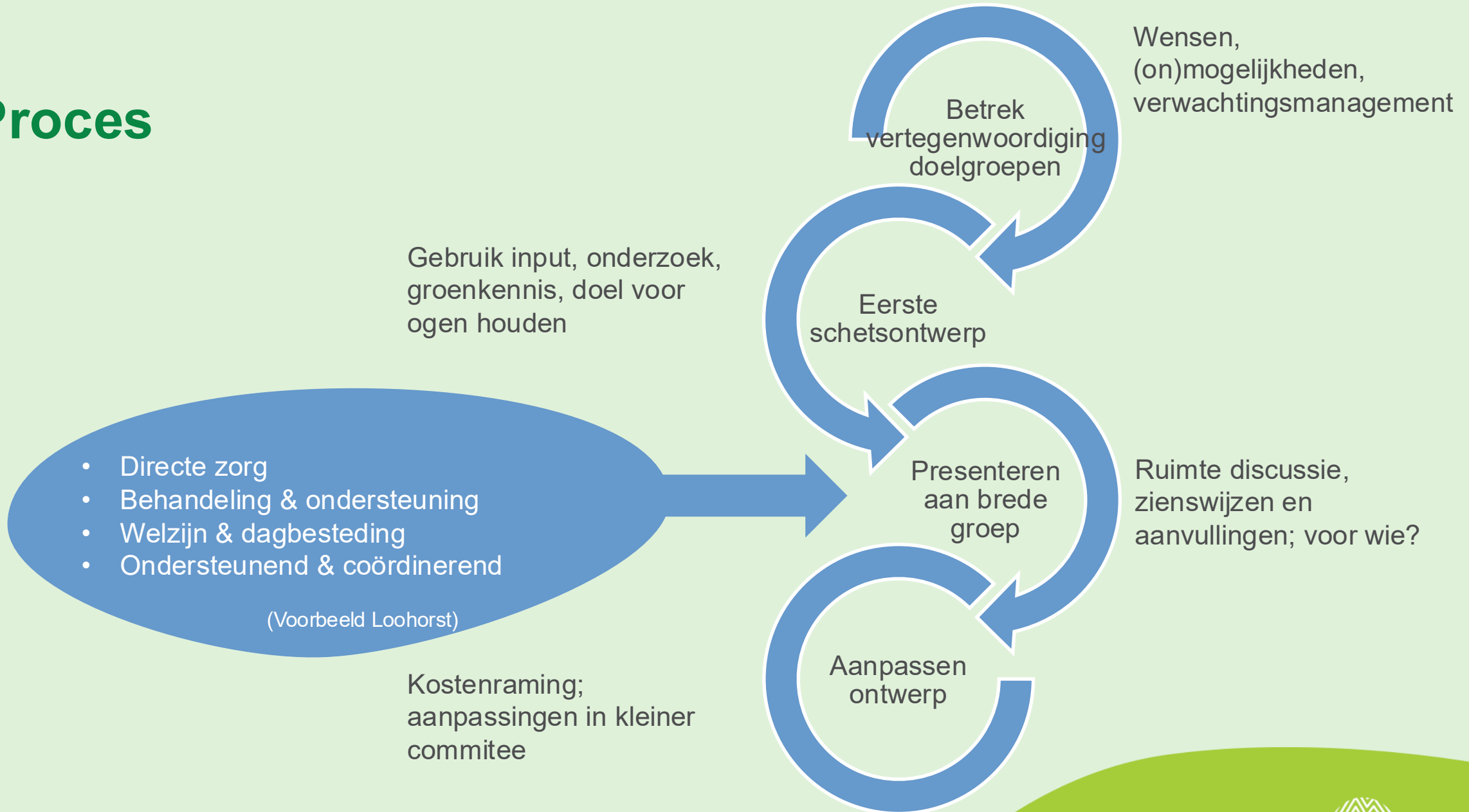
Maak goede afspraken

- Wie is verantwoordelijk voor het werk en de kwaliteit?
- Wie heeft welke rol in de begeleiding?
- Materialen, gereedschap en machines?
- Planning en evaluatie

Groen niet alleen als kostenpost, maar
ook van waarde

Proces

Financiering

- Groen als **waarde**: op de balans als een asset
  - groene ruimte, ipv ruimte in gebouw
- Groen als **dienst en wederdienst**: nieuwe arrangementen en producten; onderdeel therapie

En...

- Houd rekening met: overtuigingen, waarden, routines of kennis (Kamphorst en Donders, 2022)

Financiering

- Nieuwbouw of renovatie?
- Kansen met Natuurherstelverordening of compensatieregeling?
- WMO is niet bedoeld voor algemene financiering van groenvoorzieningen, maar...
- Via gemeente of provincie in programma's voor gezondheid, ontmoeting of leefomgeving: bv lokale preventie-akkoorden?
- Fondsen, sponsoring voor onderdelen
- Bijdragen aan terugkeer maatschappij?
- Kostenbesparing via minder ziekteverzuim?
- Wat is zorg en wat is groen(beheer): verbinding creëert kansen

Afronding

Groen als **waarde**, niet alleen kostenpost

Groen als onderdeel van **dienstenpakket**
Groen kan cliënten én medewerkers **helpen**
Groen als **onderdeel zorg**

Aan tafel bij ontwerp
Niet alles hoeft overal
Leer van elkaar

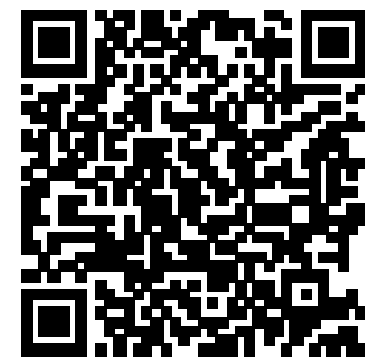
Podcast serie 'Zorg in de tuin'

Verhalen zorgmedewerkers, groenmedewerkers en wetenschappers over hun ervaringen met de tuin bij Opella (Bennekom), GGZ (Heerlen, Assen, Heel) en Altrecht (Den Dolder).

**Luister, en laat
je inspireren!**

Via de QR-code kom je bij
de podcasts en informatie
over Zorg voor Natuur!

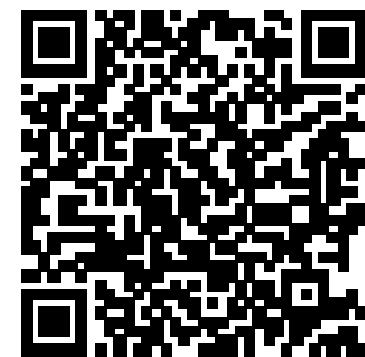

Bedankt voor jullie aandacht!

Joyce.zwartkruis@wur.nl

**Luister, en laat
je inspireren!**

Via de QR-code kom je bij
de podcasts en informatie
over Zorg voor Natuur!

Dit project ontvangt financiële steun vanuit de kennis- en innovatieagenda landbouw, water, voedsel van het ministerie van LNV. Binnen deze agenda werken bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid samen aan innovaties.

Landschaps- karakteristieken

Jasperina Venema

Co-founder & lid implementatieteam NFH
Adviseur Groen en Gezondheid De Eijk
Groep

Werkingmechanismen van groen op gezondheid

Leefstijl-mechanismen

Een groene omgeving stimuleert een gezonde leefstijl, zoals meer beweging en betere slaap

Psychologische mechanismen

Blootstelling aan groen stimuleert stressherstel en emotioneel welzijn

Biologische mechanismen

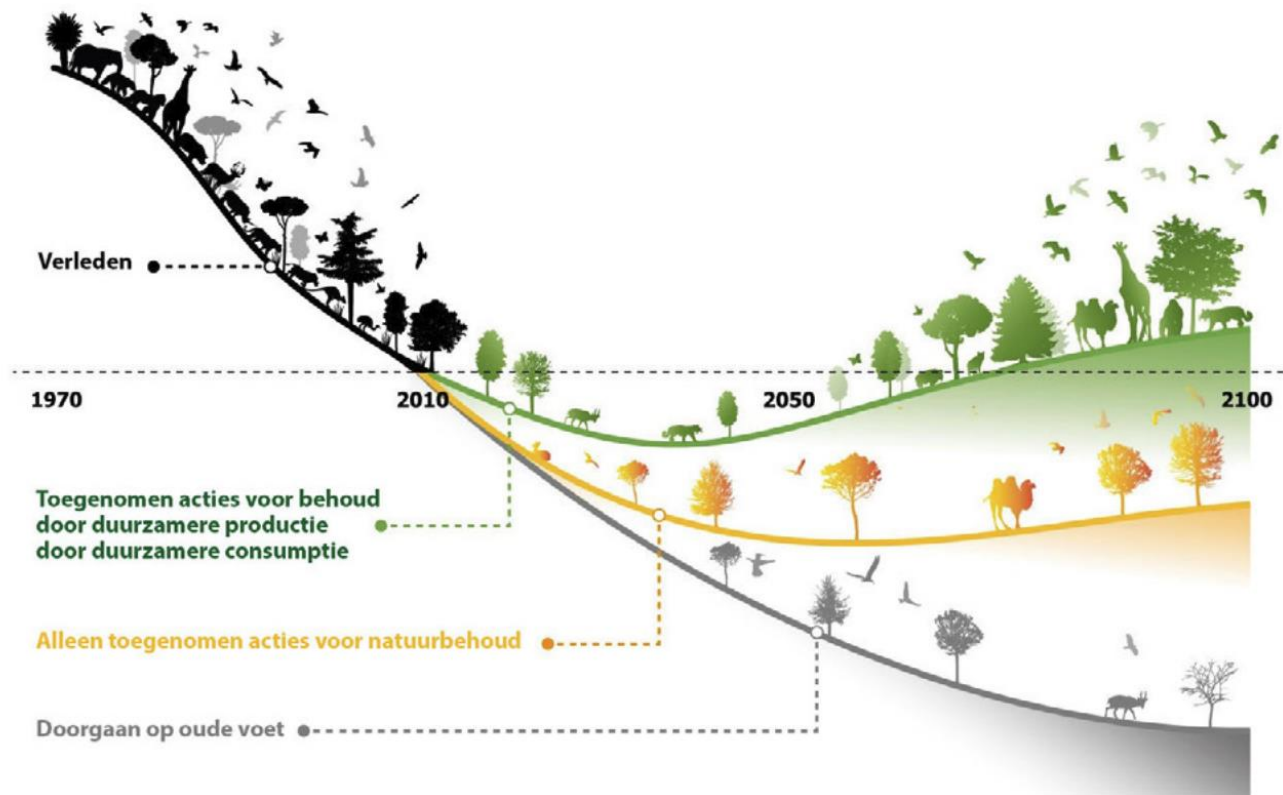
Natuurrijke omgevingen bevatten diverse micro-organismen die de gezondheid positief beïnvloeden

Reductie van omgevingshinder

Groen vermindert blootstelling aan geluidshinder, hittestress en luchtvervuiling

Toenemende verstedelijking, stress en aan leefstijl gerelateerde ziekten, en verlies aan biodiversiteit behoren tot de grote uitdagingen van vandaag. Natuur kan hieraan op verschillende manieren bijdragen.

Figuur 2: De wereldwijde negatieve trend in biodiversiteit. De afname van biodiversiteit kan worden gestopt met een geïntegreerd pakket van maatregelen gericht op enerzijds natuurbescherming en anderzijds transformatie van het voedselsysteem. Bron: Leclère, D., Obersteiner, M., Barrett, M. et al. Bending the curve of terrestrial biodiversity needs an integrated strategy. Nature 585, 551–556 (2020).

Groene ruimtes dragen bij aan:

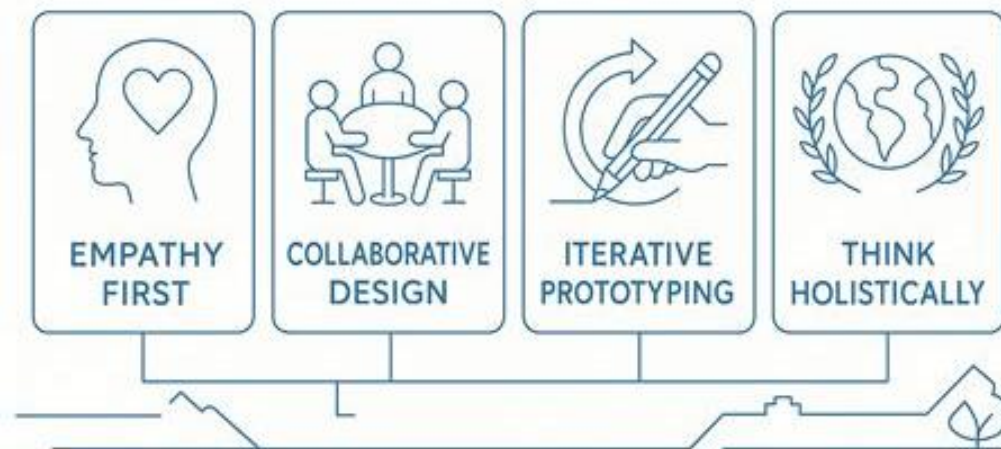
- Het verminderen van geluidsoverlast,
- Het filteren van de lucht,
- Het aanpassen aan de effecten van klimaatverandering, zoals het reguleren van temperatuur en water, en Co2 vastlegging.
- Het vervullen van esthetische en sociale functies.
- Herstel van psychofysiologische stress en aandachtsvermoeidheid
- Het bevorderen van fysieke activiteit

We brengen we motivaties, behoeften, betekenis, kennis en ervaringen van stakeholders samen. In co-creatie ontwikkelde landschappen zijn van betekenis en worden verzorgd en gebruikt.

Human Centred Approach

“Humans do not respond to the physical qualities of things but to what they mean to them”. (Krippendorff, 2004)

THE FOUR PRINCIPLES OF HUMAN-CENTERED DESIGN

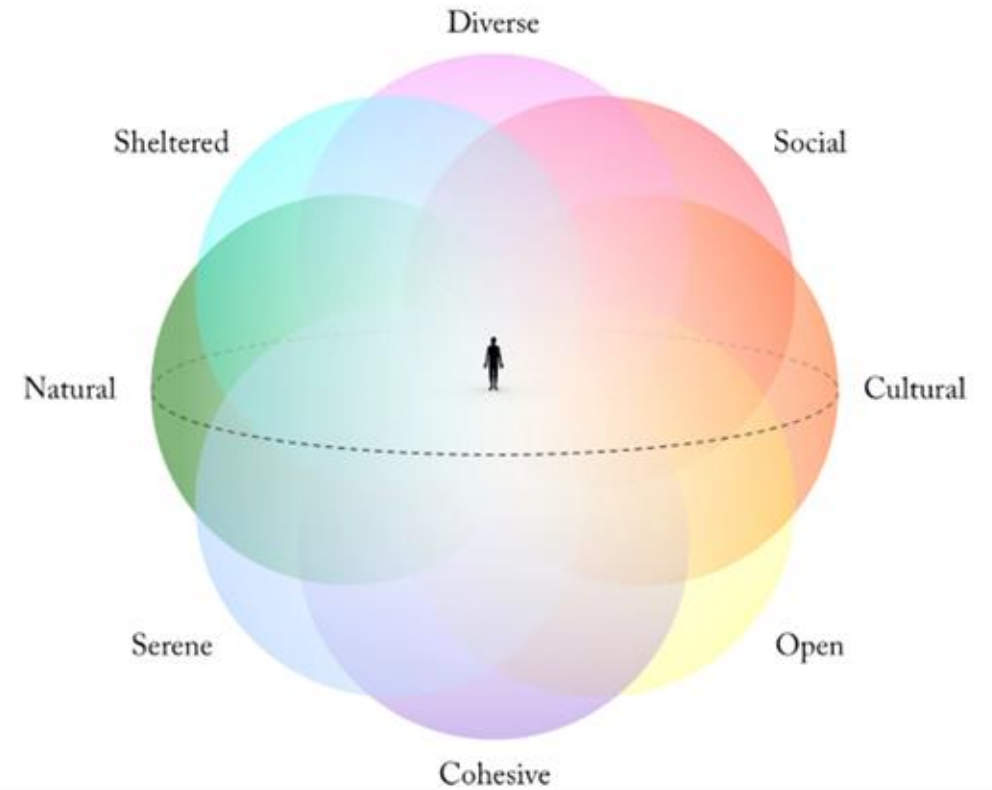
Perceived Sensory Dimensions

A Human-Centred Approach to Environmental Planning and Design

Jonathan Stoltz

Doctoral Thesis in Physical Geography at Stockholm University, Sweden 2020

Serene – de serene plek

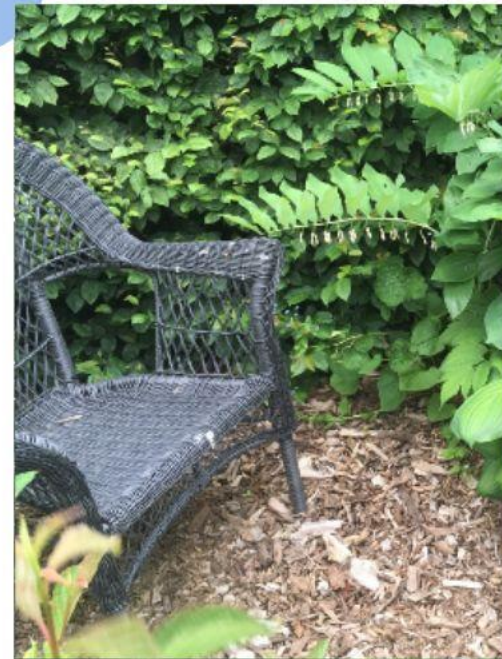
Een plek die uitnodigt tot kalmte en ontspanning, waar mensen zich veilig en geborgen voelen in de natuur.

Serene plek

Serene

Natural – De ongerepte natuur

Een natuurlijke plek waar het ritme van de seizoenen voelbaar is en het landschap maakt dat de mens zich onderdeel voelt van een groter geheel. Alles voelt hier echt, levend en ongerept, met zo min mogelijk aanwezigheid van de mens.

Ongerepte Natuur

Natural

Shelter – De beschutte plek

Een plek die aanvoelt als een prikkelarme, zachte omarming van de natuur. Je kunt je hier even gezamenlijk afzonderen, tot rust komen, samen zijn met bekenden of een gesprek voeren in een veilige groene setting.

De Schuilplaats

Shelter

Diverse – (Bio)diversiteit

Een plek waar veelzijdigheid en beweging samenkomen, die uitnodigt om actief te ervaren en te ontdekken.

(Bio) diversiteit *Diverse*

Social – Het Samenzijn

Een levendige plek die mensen stimuleert tot ontmoeting zonder dat er een uitnodiging nodig is. Hier ontstaat vanzelf interactie, door ruimte om te ontmoeten, te bewegen en te beleven.

Het Samenzijn

Social

Cultural – Het Cultuurelement

Een plek waarin de sporen van menselijk handelen en geschiedenis zichtbaar zijn en voelbaar blijven, met een bijzondere sfeer die verbondenheid met het verleden en de plek versterkt.

Het Cultuurelement

Cultural

Open – Het vergezicht

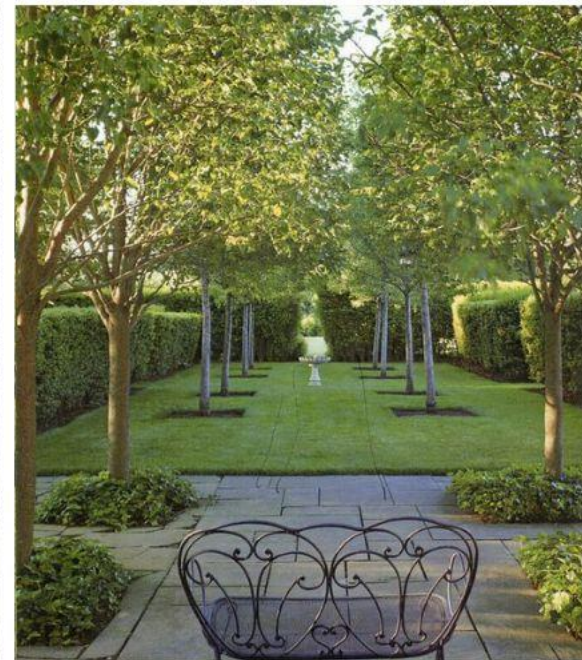
Een open ruimte met duidelijke zichtlijnen die richting en helderheid biedt. Het uitzicht geeft letterlijk én figuurlijk perspectief — een plek die aanzet tot denken in mogelijkheden en vooruitgang.

Het Vergezicht

Open

Cohesive – De Andere wereld

Een samenhangende ruimte met een evenwichtige structuur. De beplanting creëert een geborgen sfeer, waarin gebruikers het gevoel krijgen een andere wereld binnen te stappen.

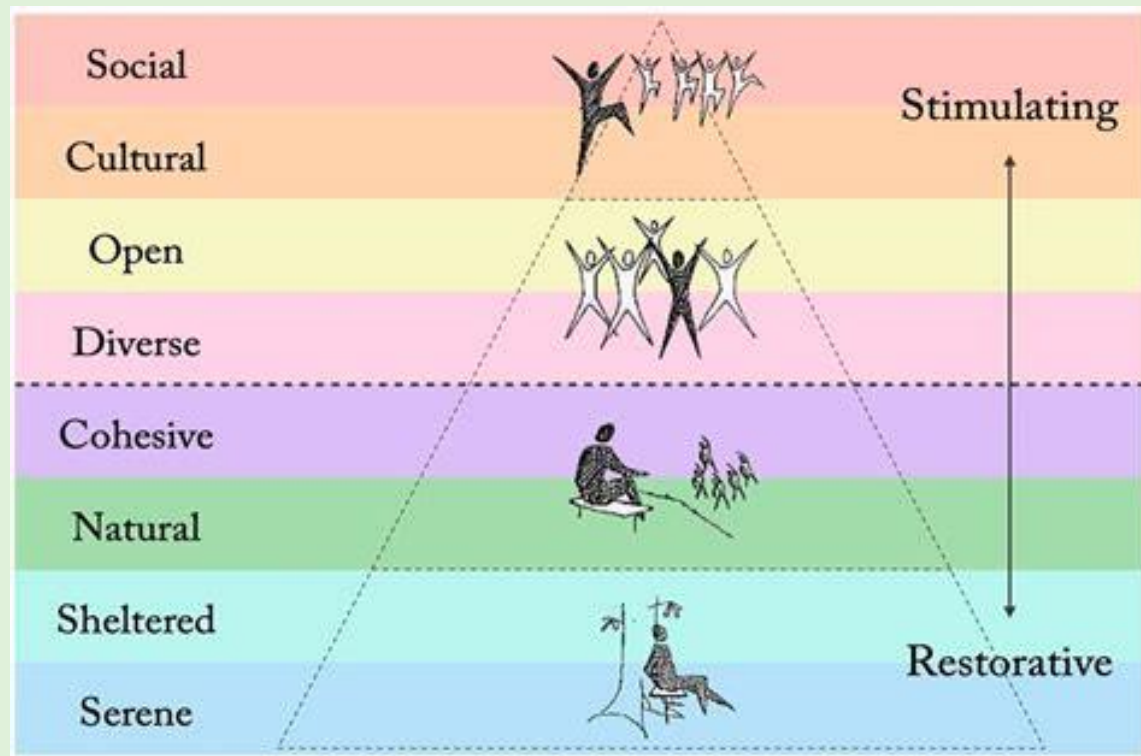
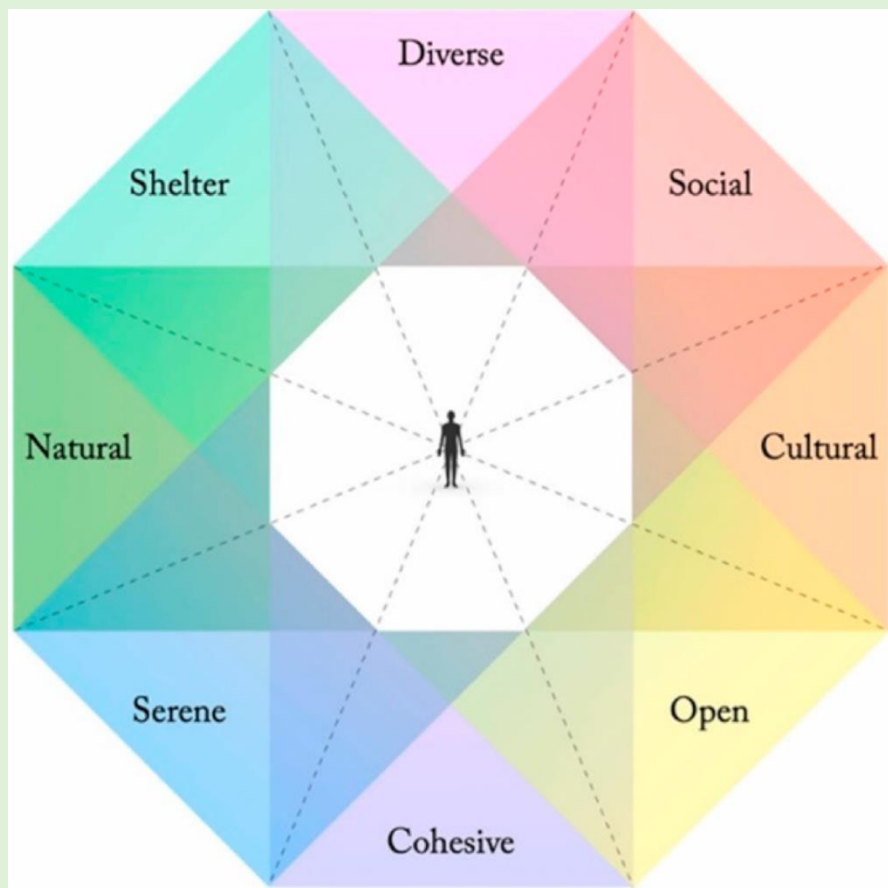

De Andere Wereld

Cohesive

Zijn alle karakteristieken te vinden, dan is er voor iedereen de juiste plek op het juiste moment

1. We starten vanuit de kwaliteiten van de plek

We brengen de bestaande ecosystemen en kenmerken van de plek in kaart en vertalen deze naar kernwaarden en kansen voor gebruik.

2. We ontwerpen in co-creatie

In co-creatie wordt nieuwe kennis opgebouwd, waarin de kennis en wijsheid van de gebruikers en professionals en de informatie over de plek is samengevoegd

3. We ontwerpen de verbindingen

Gebruikers en aantrekkelijke verblijfsplekken of routes worden met elkaar verbonden, zodat een leesbaar, samenhangend landschap ontstaat.

4. We ontwerpen en monitoren data-gedreven

We rekenen de verwachte resultaten op basis van data door, voor we tot realisatie overgaan en na realisatie monitoren we wat de veranderingen betekenen voor beleving, gezondheid en natuurwaarden

Radboud UMC, Psychiatrie

Vragen?

De invloed van een groene leefomgeving in de ouderenzorg

Wilma Schutte

Thebe

ivn natuur
educatie

nfh
nature for health

Van ontwerp tot gebruik

Brede betrokkenheid in het ontwerp

Tuinwerkgroep bestaande uit een afvaardiging van:

- Medewerkers
- Cliëntenraad
- Management

Navraag naar de beleving van bewoners om het ontwerp en de inrichting af te stemmen op hun wensen.

Uitgangspunten

Aantrekkelijk door activiteiten en beleving:

Door de tuin aantrekkelijk te maken zal de tuin sneller bezocht worden.

Denk hierbij aan een volière, bankjes, een pluktuin en fruitbomen.

Door beweegtoestellen met uitleg over het gebruik of andere beweegoefeningen in beeld te brengen, worden deze vaker uitgevoerd.

Uitgangspunten

Tuin voor medewerkers:

Een groene werkomgeving is ook belangrijk voor medewerkers, bijvoorbeeld een wandeling tijdens een herstelproces na verzuim.

Verbinding met de wijk

De tuin mag optimaal gebruikt worden door bewoners en mensen vanuit de wijk

- Uitwisseling met scholen: spelende kinderen van naastgelegen school, zorgt voor interactie tussen generaties
- Doordat de tuin niet is afgesloten wandelen ouders met kinderen door de tuin en bezoeken de volière of een dierenverblijf
- Jeugdgroepen zoals bijv. het IVN zijn actief en organiseren er activiteiten

Financiering van tuinprojecten

Basisvoorzieningen

De aanleg van paden, hekwerk en aanplant wordt vanuit de organisatie gefinancierd.

Extra voorzieningen

Voor extra voorzieningen zoals beweegapparaten, volières, dierenverblijven, specifieke planten en speciaal hekwerk wordt gebruik gemaakt van crowdfunding of een Vriendenstichting.

Vragen?

Biodiversiteit & Terrein Educatiemodule Groene GGZ

Anne Mara Sillevis Smitt
(IVN)

Terreinscan Biodiversiteit & Behandelplekken

Gemaakt om inzicht te verkrijgen in je
buitenomgeving en terrein

Gericht op natuurwaarden (biodiversiteit) en
mogelijke behandelplekken

TERREINSCAN GROENE GGZ

Naam Organisatie & locatie:	
Geïnterviewd door:	
Datum:	
Hele terrein geïnterviewd?	☐ Ja ☐ Nee
Zo nee, welk deel is geïnterviewd?	

Instructies voor het gebruik van de terreinscan:

- Kies een centrale plek op het terrein om stap 1 uit te voeren
- Als je de terreinscan alleen uitvoert adviseren we om twee rondes over het terrein te lopen en om stap 2 en stap 3 apart in te vullen. Zo is de kans kleiner dat je iets belangrijks over het hoofd ziet.
- Als je de terreinscan in een tweetal uitvoert, dan kan je een enkele ronde maken waarbij de ene persoon stap 2 en de andere persoon stap 3 gelijktijdig invullen.
- Probeer (uiteindelijk) de scan uitgevoerd te hebben over het hele terrein of de hele directe omgeving. Mocht dat niet in één keer lukken, dan kan je in meerdere rondes het hele terrein overgaan of verschillende personen gelijktijdig een deel van het terrein of omgeving te laten inventariseren.

Stap 1:
Kies een centrale plek op het terrein en wees 1 minuut stil. Wat hoor je allemaal (kruis aan)?

Ik hoor:

☐ Vee of huisdieren	☐ Machines en werktuigen	☐ Verkeer
☐ Ritselende bladeren	☐ Interacties tussen mensen	☐ Kikkers
☐ Vogels	☐ Andere wilde diergeluiden	☐ Stromend water

Anders, ik hoor:
.....

Onderdeel van de educatiemodule Groene GGZ

ivn natuur
educatie

TERREINSCAN GROENE GGZ

Naam Organisatie & locatie:	
Geïnterviewd door:	
Datum:	
Hele terrein geïnterviewd?	☐ Ja ☐ Nee
Zo nee, welk deel is geïnterviewd?	

Instructies voor het gebruik van de terreinscan:

- Kies een centrale plek op het terrein om stap 1 uit te voeren
- Als je de terreinscan alleen uitvoert adviseren we om twee rondes over het terrein te lopen en om stap 2 en stap 3 apart in te vullen. Zo is de kans kleiner dat je iets belangrijks over het hoofd ziet.
- Als je de terreinscan in een tweetal uitvoert, dan kan je een enkele ronde maken waarbij de ene persoon stap 2 en de andere persoon stap 3 gelijktijdig invullen.
- Probeer (uiteindelijk) de scan uitgevoerd te hebben over het hele terrein of de hele directe omgeving. Mocht dat niet in één keer lukken, dan kan je in meerdere rondes het hele terrein overgaan of verschillende personen gelijktijdig een deel van het terrein of omgeving te laten inventariseren.

Stap 1:

Kies een centrale plek op het terrein en wees 1 minuut stil. Wat hoor je allemaal (kruis aan)?

Ik hoor:

☐ Vee of huisdieren

☐ Machines en werktuigen

☐ Verkeer

☐ Ritselende bladeren

☐ Interacties tussen mensen

☐ Kikkers

☐ Vogels

☐ Andere wilde diergeluiden

☐ Stromend water

Anders, ik hoor:

Onderdeel van de educatiemodule Groene GGZ

ivn natuur
educatie

Stap 2: Natuurlijke elementen & Wilde dieren

Loop een rondje op het terrein (of de directe omgeving als er geen of weinig eigen terrein is). Wat zie je allemaal (kruis aan)?

X = niet gezien / weet ik niet, 0 = niet aanwezig, 1 = weinig aanwezig, 2 = redelijk aanwezig, 3 = veel aanwezig, 4 = heel veel aanwezig

Wat?	X	0	1	2	3	4	Evt. Omschrijving, locatie, bijzonderheden:
Open water	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Sloot / beekje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Een poeltje / poelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Hagen (natuurlijk of gesnoeid)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Groepen met struiken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Bomenlaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Boomgaard / fruitbomen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Moestuin / kruidentuin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Grasveld	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Bloemenweide / bloemrijke beplanting	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Stuk(je) bos of bomengroepen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Siertuin / sierborders	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Anders, ik zie:

Onderdeel van de educatiemodule Groene GGZ

ivn natuur
educatie

ivn natuur
educatie

AFH
nature for health

Dit 2^e deel gaat dieper in op soortgroepen van dieren. Mocht je van iets niet weten wat het is, vul dan gewoon 'Weet ik niet in' in. Je kunt ook altijd nog achteraf navraag doen bij de terreinbeheerder.

Zangvogels	ja	nee	weet niet
Heb je tijdens de scan zangvogels gezien of gehoord?	☐	☐	☐
Is er een composthoop op het terrein aanwezig?	☐	☐	☐
Zijn er plekken waar afgevallen blad (bewust) wordt laten liggen?	☐	☐	☐
Zijn er nestkastjes?	☐	☐	☐
Wordt er apart bijgevoerd (vetbollen, pinda's?)	☐	☐	☐

Roofvogels	ja	nee	weet niet
Heb je tijdens de scan roofvogels gezien (valken, buizerds, uilen e.d.)?	☐	☐	☐
Zijn er Roofvogelkasten?	☐	☐	☐
Zijn er Uilenkasten?	☐	☐	☐

Kleine zoogdieren	ja	nee	weet niet
Heb je tijdens de scan kleine zoogdieren gezien (muizen, mollen, egels, eekhoorns, marters e.d.)?	☐	☐	☐
Zijn er takkenrillen, takkenhopen of plekken waar afgevallen takken blijven liggen?	☐	☐	☐
Zijn er dode of levende bomen met zichtbare holtes?	☐	☐	☐
Zijn er egelhotels?	☐	☐	☐
Is er een goede verbinding tussen het terrein en naastgelegen natuur of groenstroken?	☐	☐	☐

Wilde bijen en Hommels	ja	nee	weet niet
Heb je tijdens de scan (wilde) bijen en/of hommels gezien?	☐	☐	☐
Zijn er plekken / heuveltjes met kale zand voor graafbijen en hommels?	☐	☐	☐
Zijn er insectenhotels en/of insectenwanden?	☐	☐	☐

Vlinders	ja	nee	weet niet
Heb je tijdens de scan vlinders gezien?	☐	☐	☐
Zijn er veel bloeiende planten en struiksoorten?	☐	☐	☐
Zijn er vlinderkasten?	☐	☐	☐

Amfibieën	ja	nee	weet niet
Heb je tijdens de scan amfibieën gezien (kikkers, padden of salamanders)?	☐	☐	☐
Zijn er kleine poeltjes / kleine watertjes?	☐	☐	☐
Zie je natuurvriendelijke oevers / randen (met beplanting en flauwe kanten i.p.v. steile beschoeiing)?	☐	☐	☐

Onderdeel van de educatiemodule Groene GGZ

Stap 3: Mogelijke behandelplekken en –metaforen

Kijk of je de onderstaande type plekken hebt op jullie terrein. Zo ja, beschrijf dan kort de plek(ken), waar op het terrein deze te vinden is/zijn, wat er bijzonder is en welk aspect je zou kunnen gebruiken in behandelingen (heb je geen of weinig eigen terrein, ga dan kijken wat voor bos, natuur, parken of andere natuurlijke plekken je in de omgeving op loopafstand hebt en zou kunnen gebruiken binnen behandelingen).

Menselijke interactie
Zijn er natuurlijke plekken op het terrein die mensen uitnodigen om samen te komen, elkaar te ontmoeten en/of uitnodigt tot interactie?

Openheid en zichtlijnen
Zijn er natuurlijke plekken op het terrein die heel open aanvoelen, de ruimte hebben om ver te kijken en/of duidelijke zichtlijnen hebben?

Geborgenheid en afzondering
Zijn er natuurlijke plekken op het terrein die heel geborgen aanvoelen, waar je je kunt afzonderen van anderen en/of helemaal kunt terugtrekken zonder dat de kans groot is dat iemand je daar stoort?

Onderdeel van de educatiemodule Groene GGZ

Natuurlijke processen zonder (veel) menselijke invloed

Zijn er natuurlijke plekken op het terrein die heel wild of natuurlijk aanvoelen, zonder (veel) menselijke invloed, waar natuurlijke processen (meer) hun gang kunnen gaan en/of waar de plek voelt alsof de mens daar niet leidend is?

Menselijke invloed

Zijn er natuurlijke plekken op het terrein waar menselijke invloed wel leidend is, de menselijke invloed duidelijk vorm geeft aan de plek en/of waar de plek afhankelijk is van de menselijke invloed om in de huidige vorm te blijven bestaan (zoals een moestuin, kruidentuin, siertuin etc.)?

Natuurlijke verscheidenheid en diversiteit

Zijn er natuurlijke plekken op het terrein waar de natuur heel levendig en divers is, waar je heel veel interactie ziet tussen planten, dieren en de omgeving en/of waar het 'bruist' van het leven?

Andere plekken of elementen die we in behandeling kunnen inzetten

Onderdeel van de educatiemodule Groene GGZ

ivn natuur
educatie

Aantekening en notities:

Onderdeel van de educatiemodule Groene GGZ

ivn natuur
educatie

ivn natuur
educatie

Vragen?

Beleef de natuur

Wat kun jij doen?

Bekijk de
Groene ggz Educatiemodule
met de terreinscan

Bekijk de
Visie op Gezondheid en
Welzijn van Collectief
Natuurinclusief

Volg de
IVN Nieuwsbrief Natuur
en Gezondheid

Lees de
Handleiding Alles is
gezondheid
en het boek
Green Mental Health

Aankomende masterclasses in de reeks

3 november De buurt betrekken

Wilco Jansen (WZC Humanitas), Liselore Snaphaan (GGzE) en Milena Suran (Revalidatiecentrum De Vogellanden)

Geweest:

- Groen voor de zorg (5 februari)
- Natuur inzetten voor vitale medewerkers en bezoekers (2 april)
- De zorg naar buiten (21 mei)
- Vergroenen van je zorgterrein (vandaag)

Tot slot

Wat vond je ervan? Vul de poll in!

Aankomende
masterclasses

